

ЖАС ҒАЛЫМДАР МІНБЕРІ ТРИБУНА МОЛОДЫХ УЧЕНЫХ

Д.Б. АКПАРОВА

ПОЛЕЗНАЯ МОДЕЛЬ КАК ОБЪЕКТ ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ

Given article is devoted one of objects of intellectual property right - useful model. Concepts of the industrial property, useful model, the patent by which the rights to useful model are protected, are given. In article regulation of useful model in a legal field of Kazakhstan is opened: conditions of patentability of objects of the industrial property, an order of reception of the security document and other questions.

В соответствии с «Декларацией Республики Казахстан о международных договорах в области охраны промышленной собственности» от 5 февраля 1993 года Казахстан является полноправным членом ряда основных договоров, соглашений и конвенций, действующих под эгидой ВОИС, в том числе: в области авторского права: Всемирная конвенция об авторском праве, подписанная в Женеве 6 сентября 1952 г.; Договор ВОИС по авторскому праву и согласованные заявления в отношении договора ВОИС по авторскому праву приняты Дипломатической конференцией 20 декабря 1996 г.; «О присоединении Республики Казахстан к Бернской конвенции об охране литературных и художественных произведений» (от 9 сентября 1886 г.) Закон Республики Казахстан от 10 ноября 1998 года; Бернская конвенция об охране литературных и художественных произведений (от 9 сентября 1886 г.); «О присоединении Республики Казахстан к Конвенции об охране интересов производителей фонограмм от незаконного воспроизводства их фонограмм» Закон Республики Казахстан от 7 июня 2000 года и др. В области промышленной собственности с 16 февраля 1993 г. на Казахстан распространяют свое действие следующие основные международные документы: Конвенция, учреждающая Всемирную Организацию Интеллектуальной Собственности (ВОИС), подписанная в Стокгольме 14 июля 1967 г.; Парижская конвенция по охране промышленной собственности от 20 марта 1883 г.; Мадридское соглашение о международной регистрации товарных знаков от 14 апреля 1891 г.; Договор о патентной кооперации (РСТ), подписанный в Вашингтоне 19 июня 1970 г. и ряд других. Нормативно-правовая база о защите прав интеллектуальной собственности в Республике Казахстан представлена более 70 источниками. Одними из первых законов в сфере защиты прав интеллектуальной собственности были приняты: Закон Республики Казахстан «Об авторских и смежных правах» от 10 июня 1996г.; регулирующий общественные отношения в связи с созданием и использованием произведений науки, литературы и искусства, постановок, исполнений, фонограмм, передач организаций эфирного и кабельного вещания; Закон Республики Казахстан «Об охране селекционных достижений» от 13 июля 1999 г.; «Патентный закон Республики Казахстан» от 16 июля 1999 г.; Закон Республики Казахстан «О средствах массовой информации» от 23 июля 1999 г.; Закон Республики Казахстан «О товарных знаках, знаках обслуживания и наименования Мест происхождения товаров» от 26 июля 1999 г. и др.

Изобретения, промышленные образцы, товарные знаки, знаки обслуживания и коммерческие наименования и обозначения - это объекты промышленной собственности в рамках интеллектуальной собственности.

Понятие промышленной собственности иногда неправильно относят к движимой или недвижимой собственности, используемой для промышленного производства (фабрикам, производственному оборудованию т.п.). Однако промышленная собственность - это вид интеллектуальной собственности, и, таким образом, к ее объектам относят и творение человеческого разума. Типичными объектами этого вида собственности являются изобретения - новые решения технических задач и промышленные образцы как дизайнерские решения, определяющие внешний вид промышленных продуктов. Кроме того, промышленная собственность включает товарные знаки, знаки обслуживания, коммерческие наименования и обозначения, в том числе указания на источник происхождения и наименования места происхождения, и защиту от недобросовестной конкуренции. Здесь продукты умственной деятельности хотя и присутствуют, но они менее заметны, однако при этом учитывается, что такие объекты промышленной собственности обычно представляют собой знаки, передающие информацию потребителям, в частности информацию о предлагаемых на рынке продуктах и услугах, и что защита направлена против неправомерного использования этих знаков, которое может вводить в заблуждение потребителей, а равно и общество в целом.

Словосочетание «промышленная собственность» показаться может не совсем точным, поскольку пока речь идет только об изобретениях; основным сектором экономики, заинтересованным в них, является промышленность. В самом деле, изобретения используются, как правило, на промышленных предприятиях. Но товарные знаки, знаки обслуживания, коммерческие наименования и обозначения представляют интерес не только для промышленности, но так же и главным образом для торговли. Несмотря на недостаточную точность, выражение «промышленная собственность» приобрело, по крайней мере в европейских языках, значение, которое определено охватывает не только изобретения, но и другие упомянутые объекты.

Парижская Конвенция предусматривает, что объектами охраны промышленной собственности являются: 1) изобретения; 2) полезные модели; 3) промышленные образцы; 4) товарные знаки; 5) знаки обслуживания; 6) фирменные наименования; 7) указания на источник; 8) наименования на место происхождения; 9) пресечение не добросовестной конкуренции; 10) ноу-хау.

Одним из объектов промышленной собственности является полезная модель.

Понятие полезной модели используется в законодательстве некоторых стран, среди которых КНР, ФРГ и Япония. Среди стран, законодательство о промышленной собственности которых не включает понятия полезной модели, следует упомянуть Великобританию и США.

Сведения об уровне техники включают ставшие общедоступными до даты приоритета полезной модели опубликованные в мире сведения о средствах того же назначения, что и заявленная полезная модель, сведения об их применении в Республике Казахстан, а также при условии их более раннего приоритета поданные в Республике Казахстан другими лицами заявки на полезные модели и изобретения (кроме отозванных) и запатентованные в Республике Казахстан полезные модели и изобретения того же назначения.

Полезная модель является промышленно применимой, если она может быть практически использована.

Не признается обстоятельством, влияющим на новизну полезной модели, публичное раскрытие информации, относящейся к полезной модели, ее заявителем (автором) или любым лицом, получившим от него прямо или косвенно эту информацию, включая демонстрацию полезной модели в качестве экспоната на официальной или официально признанной международной выставке, организованной на территории государства - участника Парижской конвенции, при условии, что заявка на полезную модель подана не позднее шести месяцев с даты ее раскрытия или помещения на выставке.

Права на полезную модель охраняются патентом, который действует в течение пяти лет с даты подачи заявки с возможным продлением срока его действия по ходатайству патентообладателя, но не более чем на три года. Автором полезной модели признается физическое лицо, творческим трудом которого он создан.

Патент на полезную модель выдается автору (авторам) (патентообладатель) которому принадлежит исключительное право по своему усмотрению использовать охраняемый объект промышленной собственности. Исключительное право на использование полезной модели осуществляется патентообладателем в период действия охранного документа, начиная с даты публикации в официальном бюллетене сведений о выдаче этого охранного документа.

Патентообладатель обязан использовать полезную модель и ежегодно производить оплату за поддержание охранного документа в силе.

Имущественные, а также связанные с ними личные неимущественные отношения, возникающие в связи с созданием, правовой охраной и использованием полезной модели регулируются Законом Республики Казахстан от 16 июля 1999 года N 427 «Патентный закон» Республики Казахстан.

Составление, оформление и рассмотрение заявки на выдачу патента на полезную модель осуществляется согласно «Инструкции по составлению, оформлению и рассмотрению заявки на выдачу патента на полезную модель», утвержденный Приказом Председателя Комитета по правам интеллектуальной собственности Министерства юстиции Республики Казахстан от 24 апреля 2007 года N 53-ОД.

Действующее законодательство Республики Казахстан предусматривает охрану объектов промышленной собственности путем обращения автора изобретения, полезной модели или промышленного образца (или иного управомоченного им лица для закрепления авторства и права использования технического достижения) в уполномоченный государственный орган (организацию) - патентное ведомство - с заявкой на получение от государства охранного документа - патента. Дальнейшая процедура предусматривает, что на такие объекты как изобретение и промышленный образец могут быть выданы два охранных документа - предварительный патент и патент.

Безусловно, действующая патентная система с выдачей двух охранных документов удобна на практике тем, что позволяет относительно быстро получить полноценный охранный документ и внедрить новшество в производство, избежать расходов по дорогостоящей экспертизе [1].

Правовая охрана полезной модели регулируется главой 52 ГК РК «Право на изобретение, полезную модель, промышленный образец».

Следует отметить, что полезная модель является новым для законодательства республики объектом, очень привлекательным для изобретателей ввиду простоты и экономичности оформления прав для получения полноценной патентной защиты. Статья 991 ГК РК, а также ст. 7 Патентного закона определяют полезную модель как конструктивное выполнение средств производства и предметов потребления, а также

их составных частей. Отсюда следует, что по законодательству нашей страны полезной моделью может быть только устройство (конструкция, пространственное расположение элементов), но никак не вещество или способ.

Для патентоспособности полезных моделей не требуется наличия критерия изобретательского уровня, необходимого для изобретений.

Законодательным актом, указанным в п. 5 ст. 991 ГК РК является Патентный закон с изменениями и дополнениями, внесенными Законом Республики Казахстан от 9 июля 2004 г. «О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам интеллектуальной собственности» [2]. Глава 2 Патентного закона в ст. 6-8 устанавливает условия патентоспособности объектов промышленной собственности, ст. 9, 10 главы 3 определяют возможных авторов и патентообладателей, а ст. 16-28 главы 5 устанавливают порядок получения охранного документа.

Конкретизация положений Патентного закона содержится в Патентной инструкции [3].

ЛИТЕРАТУРА

1. Кайпбаев Д. Совершенствование процедур правовой охраны объектов промышленной собственности: методики их оценки и внедрение их в производство // Конфедерация работодателей Республики Казахстан, <http://www.ktrk.kz/p85.html>
2. Казахстанская правда, 15 июля 2004 г.
3. Электронный правовой справочник Законодательство. - Алматы: Юрист, 2004.

Поступила в редакцию 17.03.2010

Т. АМАНДЫҚ

БЕЙНЕЛЕУ ӨНЕРІ САБАҒЫ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ КӨРКЕМ-ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕРІН ЖЕТІЛДІРУ

Developments artistic-creative abilities pupil initial place is told In this work on graphic arts. But is in the same way considered history and theory graphic arts and its role in development artistic-creative abilities.

Елдің әлеуметтік, экономикалық, рухани даму деңгейі сол қоғамдағы жеке адамның шығармашылық мүмкіншілігіне байланысты. Себебі «Отан от басынан басталады» демекші қоғам адамдардан тұрады. Ал қоғамның жан-жақты дамуы әрбір адамға тікелей байланысты. Әрбір адам шығармашылық қабілетке тумысынан бейім келеді. «Шығармашылық – бұл адамның өмір шындығында өзін-өзі тануға ұмтылуы, ізденуі. Өмірде дұрыс жол табу үшін адам дұрыс ой түйіп, өздігінен сапалы, дәлелді шешімдер қабылдай білуге үйренуі. Адам бойындағы қабілеттерін дамытып, олардың өшуіне жол бермеу адамның рухани күшін нығайтып, өзін-өзі табуына көмектеседі. Өйткені, адам туынды ғана емес, тудырушы, жаратушы да. Ол өзін-өзі, өзінің шынайы болмысына бастайтын жол іздеуі керек. Адам өзін-өзі жетілдіруге де, сонымен қатар өзін-өзі жойылуға да қабілетті болады. Адамның өз болмысын тануға ұмтылуында көмектесіп, тереңде жатқан талап-тілегін, қабілеттерін дамыту, сол арқылы оған толыққанды өмір сүру үшін жаңа рухани күш беру білімінің ең маңызды мақсаты болып табылады» [1].

Қазіргі кезде Қазақстан Республикасы өсіп келе жатқан жеткіншек ұрпақтың мәдени өрісін көтеру, сұлулықты қабылдау қабілетін қалыптастыру арқылы төл мәдениеттің белсенді жасаушысы, иесі, жалғастырушысы болуына зор мән берілуде. Сонымен қатар оқушылардың өз елінің, халқының, соның ішінде өзі мекен ететін аймақтың мәдениетіне, дәстүрлеріне деген сезімдік-эстетикалық қарым-қатынасын қалыптастыру – бейнелеу өнері пәнінің негізгі міндеті болып отыр.

«Біз өзіміздің болашағымызды, жеке балаларымыздың болашағын қандай күйде көргіміз келеді, осыны айқындап алатын уақыт жетті» деп көрсетілген Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың 2030 жылға арналған стратегиялық бағдарламасында [2]. Сондықтан да еліміздегі ұлттық қоғамды кемелдендіру ел болашағы – жас ұрпақты жаңа инновациялық әдісте рухтық тәлім және білім негіздерімен қаруландырып, қалыптастыру қажет.

Жас жеткіншектерді жан-жақты етіп тәрбиелеу – ең басты мәселелердің бірі. Оны шешудің негізгі бір тармағы – эстетикалық тәрбие беру барысында ерекше үлес бейнелеу өнерінің еншісіне тиетіндігінде. Бұл жөнінде танымал ғалым Ф.Жұмабекова: «Бейнелеу өнері тәрбие құралы ретінде баланың жеке басының жан-жақты дамып, қалыптасуына тікелей әсер етеді», - дейді.[3] Бейнелеу өнерімен танысу барысында баланың ақыл-ойы жетіліп, жағымды мінез-құлықтары мен адамгершілік қасиеттері қалыптасып, әсемдік пен сұлулықты қабылдау қасиеті артады. Яғни, қоршаған ортаға, табиғатқа деген эстетикалық сезімі шыңдала түседі.

Бейнелеу өнері өзінің бай тарихы, терең мазмұнды алуан түрлі ерекшеліктерімен жас ұрпаққа рухани, эстетикалық тұрғыда әсер етіп, балалардың саналы қасиеттерін дамытатыны анық. «Сурет салуды сүю - өмірді, табиғатты, айнала қоршаған ортаны сүю. Ол адамның ақыл-ой парасатын өсіреді, танымын

кеңейтіп, ізгілікке, әсемдікке үйретеді, өмірдегі келеңсіз құбылыстармен ымырасыз күресуге тәрбиелеп, халқына, еліне, жеріне деген сүйіспеншілікке баулиды», - дейді танымал ұстаз Ә.Төлеубаев.

Адамның басқа қабілеттері сияқты оның эстетикалық қабылдағыштығы да ұдайы дамып, тәрбиеленіп отырады. Эстетикалық қабылдау әрқашанда заттар мен құбылыстардың тек сыртқы пішіндері мен белгілері ғана емес, олардың ішкі сапалық белгілеріне баға берумен де байланысты. Сондықтан эстетикалық және идеялық құбылыстар өзара байланысты және үлкен танымдық мәні бар. Бұл мәселе жөнінде қазақтың заңғар жазушысы М.Әуезов: «Көркем өнердің міндеті табиғатқа еліктеу емес, оның сырын ашу. Көркем өнер біздің ішкі дүниеміз бен жан-жүйемізге әсер етіп, адамдық қалпымызды тәрбиелейді», - деген болатын.

Табиғатты тамашалай алатын бала оның жетілген элементтеріне ұқыпты қарап, сақтай алады. Қоршаған ортаға адамгершілікпен қарауды қалыптастыратын эстетикалық сезімдер де осының негізінде дамиды. Эстетикалық тәрбие беруде экскурсияның да маңызы аса зор. Бұл – оқу-тәрбие жұмысының мазмұнды да қызықты түрі. Экскурсия оқушыларды бейнелеу өнері сабақтарында алған білімдерін кеңейтіп, тереңдетіп, тиянақтауға септігін тигізеді. Мұғалім әрбір экскурсияның алдына белгілі мақсат қойып, бейнелеу өнері бойынша шығармашылық жұмыстардың ерекшелігі жайлы айқын түсінік беруі тиіс. Экскурсияның танымдық бағыты болумен қатар оның эстетикалық тәрбие мақсатын да ескеру керек.

Мәселен: 1.Тақырыптарға сурет салуға арналған сабақтар үшін жыл мезгілдері бойынша ауа райы элементтеріне (көктегі тез ғайып болатын ақша бұлттар, жапырақтар, күннің батуы және шығуы, т.б.) оқушылар назарын баса аудару қажет. 2.Заттың өзіне қарап кескінін салуға арналған сабақтар үшін бақылау қашықтығына (кетіп бара жатқан немесе келе жатқан машина не адамдар, қала немесе ауыл өмірінің еңбек ырғағы, бояудың қанық, ашықтығы, т.б.) балалар назарын баса аудару керек. 3. Декоративті сурет салу сабақтары үшін ағаштардың жазғы және күзгі кездегі жапырақтарының пішіні мен түсіне балалар назарын аударып, гүл желектері мен жапырақтарының пішіндері мен түсі арасындағы айырмашылықтарға талдау жасатқан жөн.Мұғалімнің басты міндетіне табиғат пен қоршаған ортадағы пішін мен түстің көптігі мен алуандығын балаларға байқату жатады. Баланың эстетикалық байқағыштығын қоршаған өмірге талғампаздықпен қарау арқылы дамыту керек. Соның өзінде ер бала мен қыз баланың қоршаған ортаға қатынасы әр түрлі болады. Мысалы, ер балаларды көбіне машиналардың маркалары, олардың формалары, әртүрлі ойын әрекеттері (футбол, волейбол, дойбы, т.б.) қызықтырады. Ал қыз балалар көбіне құстардың даусына, гүл шоқтарына, олардың түрлері мен түсіне көңіл аударады.

Осылайша таңдай қарау негізінде, балалардың эстетикалық байқағыштығы барлық сабақ үстінде дамытып отыру керек. Мысалы, заттың өзіне қарап суретін салғанда мұғалім оның моделін көрсетіп талдайды. Осы сияқты тақырып бойынша және декоративті сурет салу да баланың эстетикалық байқағыштығын дамытады. Бейнелеу өнерінің ерекшелігі оның танымдық және тәрбиелік міндеттерін белгілейді. Сурет салу барысында бала салып жатқан объектісіне іштей баға береді және оның сезімдері (оның ішінде эстетикалық сезімдері де) үлкен роль атқарады. Сюжетті таңдап алу – бейнелеу өнеріне тән ерекшелік. Бұл бала жұмысының бірінші кезеңі. Кейде балалар арасынан «қиялшылдарды» байқауға болады. Олар ертегі, түрлі оқиғаларды, әлем кеңістігін, ғарыш кемелерін салуға әуес келеді. Ал «батылдарға» шындық өмірді бейнелеуге тікелей кірісетіндер жатады. Балалар сурет бояуының ашық, айқын болғанын ұнатады. Бұл олардың эстетикалық талғамынан туады. Баланың салған суретінің эстетикалық сапасына мұғалім әсер ету қажет. Заттың өзіне қарап немесе тақырып бойынша сурет салғанда, олардың өлшемдерінің пропорциясының сақталуына көңіл аудару қажет (мәселен, суретте адамның үлкендігі үйдікімен, құстардың үлкендігі ағаштардың үлкендігімен үйлесімін тапқаны жөн). Сурет сапасына әр түрлі бейнелеу материалдарын (акварель, гуашь, картон, қағаз, мата, фольга, пластилин, табиғи саз және т.б.) орынды пайдаланудың да үлкен маңызы бар. Қиялдау арқылы сурет салғызу. Ұнатқан кейіпкерге мінездеме беру. Ой шапшаңдығын сөз байлығын дамытуда салған суреттерін әңгімелей білу. Мәтін ертегі әңгіме бойынша сурет салғызу. Ал сабақтан бос уақытта оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытудың жұмыс түрлері. Орталық мұражайға апару. Әр түрлі кездесулер өткізу, әр тақырыпта пікір талас алған әсерлерін суретке бейнелеу. Журналдарға жазылу, үнемі пайдаланып отыру. Осындай жұмыстарды үнемі жүргізу оқушыларды шығармашылыққа баулуға шәкірт бойындағы қабілет көзін ашып тілін байытуға қиялын ұштауға өз бетінше ізденуге зор әсерін тигізеді. Бала бойындағы Қабілетті ашу оқушының шығармашылық бағытта дамуына жете мән беру болып табылады. Жастардың Танымдық шығармашылық қабілетін дамыта оқыту олардың сабаққа деген қызығушылығын оятып ойын Ынтасын дамыта түседі. Мұның барлығына ұстаздың ролі өте зор. Төменгі сынып оқушылармен жұмыс жасауда теориялық талдау қортындылары мен өзіндік бақылауды пайдалана отырып оқушының білім білік дағдыларын арттыратын бейнелеу әрекетіндегі сурет салудағы әдіс-тәсілдерді ұсыну керек.

Біздің басты тақырып ретінде алып отырған «Шығармашылық» сөзінің төркіні (этимологиясы) «шығару», «ойлап табу» дегенді білдіреді. Демек, оны жаңа нәрсе ойлап табу, сол арқылы жетістікке қол жеткізу деп түсіну керек. Философиялық сөздіктерде «... шығармашылық - қайталанбайтын тарихи-қоғамдық мәні бар, жоғары сападағы жаңалық ашатын іс-әрекет», - деп түсіндіріледі.

Арнайы әдебиеттерде «шығармашылық» ұғымына әртүрлі анықтамалар берілген. Мысалы, С.И.Ожеговтың сөздігінде «Шығармашылық - жаңа материалдық және мәдени құндылықтардың өмірге